משניות מבוארות

מסכת קידושין פרק ד

אומר, אף מי שאין לו אשה עמו בבית המקדש, **לא ילמד סופרים**, ותנא קמא סבר, דאף כשהיא בביתה נקרא פת בסלו.

יד רבי יהודה אומר, לא יקרעה בהמה, ולא יישנו שני רוקים בטלית אחת. **וחכמים מתירין**, דלא יחשדנו ישראל על הזכר ועל הבהמה. כל שעקקין אם עם הנשים שעוסקים בבגדי נשים או תכשיטין שלהן, לא יתיחד עם הנשים, אפילו עם הרבה נשים ביחד, שלבו גס בהן והן מתפות עליו. ויתעסק עמהן ואשתו עמו, או יפנה למלאכתה אחרת. ולא ילמד אדם את בנו אמנות בין הנשים. רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אמנות נקיה וקלה, והיא תפירת בגדים קרועים, והיא נקיה מגזל, וקלה דאין בה הכסף. ואף פי שאותה אמנות אינה משעשע כל כך, יהא בוטח בה. ויתפלל למי שהעשיר והנכסים שלו, שאין אמנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האמנות ולא עשירות מן האמנות. דכתיב (חגי ב, ח) "לי הכסף וגו' לי הזהב", אלא הכל לפי זכותו. רבי שמעון בן נוריא אומר האם ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אמנות, והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נברארתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי. אבא גריון איש צדין אומר משום אבא גריא, לא ילמד אדם את בנו, חמור, גמל, ספר, סבון, ורועה, וחזנות, שאמנותן אמנות לסטים. רבי יהודה אומר משמו, החמורים, רבן רשעים, והגמלין, רבן כשרים. הספנין, רבן חסידים. טוב שברופאים, לגיהנם. והכשר שבטבחים, שתפוז של עמלק. רבי בחוראי אומר, מניח אני בל אמניות שבעולם ואינו יכול לעסק בה אמנות אינו כן, אלא כשאמדם בא לידי חלי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסק במלאכתו, הרי הוא מת בדעב, אבל התורה אינה כן, אלא משמרתו מכל רע בעורותו, שלא יכשל בעבירות, ונותנת לו אחרית ותקונה טובה הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ושאר כל אמניות אינן כן, אלא כשאמדם בא לידי חלי או לידי זקנה ויסורין ואינו יכול לעסק בה אוכל ומתפן שקרה, כדכתיב (תהלים צב, טו) "עוד יגובון בשיבה", בנערותו מהו אומר (ישעיה מ, לא) "וקוי ה' יחליפו כח". בזקנותו מהו אומר (תהלים שם) "עוד יגובון בשיבה", יצמחו צמח ויתיחד שקרן לעת שיקבן לשנים ורעננים יהיו. וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום (בראשית כד, א), "ואברהם זקן, וה' ברך את אברהם בכל". מציונו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כלה עד שלא נתנה, שנאמר (שם כ), "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי".

חסידים. טוב שברופאים לגיהנם. והכשר שבטבחים, שתפוז של עמלק. רבי בחוראי אומר, מניח אני בל אמניות שבעולם ואינו יכול לעסק בה אמניות אינו כן, אלא כשאמדם בא לידי חלי או לידי זקנה ויסורין ואינו יכול לעסק בה אוכל ומתפן שקרה, כדכתיב (תהלים צב, טו) "עוד יגובון בשיבה", בנערותו מהו אומר (ישעיה מ, לא) "וקוי ה' יחליפו כח". בזקנותו מהו אומר (תהלים שם) "עוד יגובון בשיבה", יצמחו צמח ויתיחד שקרן לעת שיקבן לשנים ורעננים יהיו. וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום (בראשית כד, א), "ואברהם זקן, וה' ברך את אברהם בכל". מציונו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כלה עד שלא נתנה, שנאמר (שם כ), "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי", אמרו בגמרא שאפילו מצות ערוב שהיא מדרבנן קנים.

רבן כשרים, שנמצאים במדבריות במקומות סכנה ומשברים לבם למקום, **רבן חסידים**, שהם עוד יותר בסכנה. **טוב שברופאים לגיהנם**, שאינו יראא מן החולי ואינו משבר לבו למקום, ולפעמים שהורג נפשות ואינו מרפא את העני, **והכשר שבטבחים שתפו של עמלק**, שסקפיקי טרפות באין לידו, וחס על ממונו ומאכילן, כן פגשו לר"י. ומקשינן מה השיכות, והאשר לומר, שעל ידי אכילת טרפות נגרם טמטום הלב ומקרר אותו מעבודת האל, כמו שעשה עמלק, דכתיב ביה (דברים כה, יח) "אשר קרך בדרך", (המלקט). ותוספות יום טוב מפרש, שתפו של עמלק, שיש בו מדת אכזריות כעמלק. **רבי בחוראי אומר, מניח אני בל אמניות שבעולם ואינו מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ושאר כל אמניות אינן כן, אלא כשאמדם בא לידי חלי או לידי זקנה ויסורין ואינו יכול לעסק בה אוכל ומתפן שקרה, כדכתיב (תהלים צב, טו) "עוד יגובון בשיבה", בנערותו מהו אומר (ישעיה מ, לא) "וקוי ה' יחליפו כח". בזקנותו מהו אומר (תהלים שם) "עוד יגובון בשיבה", יצמחו צמח ויתיחד שקרן לעת שיקבן לשנים ורעננים יהיו. וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום (בראשית כד, א), "ואברהם זקן, וה' ברך את אברהם בכל". מציונו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כלה עד שלא נתנה, שנאמר (שם כ), "עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי".**

משניות מבוארות

מסכת בבא קמא פרק א

פרק א המשה פרקים ראשונים מדיני מזיק באפן ישר, או ממונו הזיק באפן ישר. ואפני החיוב ואפני הפטור. סדר נזיקין כולל דינים שבין אדם לחברו, ומסכת נזיקין נקרא הנ' בבות, והם נחלקין לג' חלקים בבא קמא שער הראשון, בבא מציעא שער המומצע, בבא בתרא שער האחרון. תפארת שמואל על מהרש"א בבא בתרא מביא בשם מדרש, כלים ל' פרקים, נזיקין ל' פרקים, שקלש בבות הם ל' פרקים. ונעתה בעזרת השם יתברך אחל בבאורו וה' יעזרני שלא נטעה בדבר משנה. **(א) אבות אבות נזיקים** והן נקראין אבות משום דקתיבי בקרא, ויש לכל אחד מהן תולדות שאינן מקרשים בקרא, וכל תולדה יש בו דמיון לאב, ואלו הן האבות, **השור**, הוא הרגל, דהיינו שהזיק ברגלו דרך הלוכו, (שמות כב, ד) "ושלח את בעירה", **והבור**, שפתח בו נפלו לתוכו שור או חמור והזיקו. **והמבערה**, שן שאכלה בחצר הנזק, ונקרא שן מבערה מלשון מגלה, לפי שהשן פעמים מכסה ומגלה, **והבערה**, שהדליק אש בפרשותו ונאצאה והזיקה ונשרף גדיש או קמה או שדה, ולמה צריך בתורה קרא על כל אחד ולא יליף חד מחבריה, והלא כלן על ידי ממון שלו הן, אבל רגל שאין הבאה להזקה פטור. **לא הרי אבות הרי המבערה**, דאי כתיב רגל היינו אומרים רגל שהזקה מצוי פטור, **ולא הרי המבערה כהרי השור** דאי כתיב שן היינו אומרים כיון שנהנתה בהזקה דאכילה הוי, אבל רגל שאין הנאה להזקה פטור. **ולא זה רגל וזה שן חייבין אלא מפני שיש בהן רוח חיים**, ולכן חייב לשלם אם לא שמרן, **כהרי האש** שהייתי סובר לפטור אותו ולא יליף משן ורגל, כיון **שאין בו רוח חיים**. ולקח קרא שהאש חייב, **ולא זה שן ורגל, וזה אש חיבין אלא מפני שדרכן לילך ולהזיק**, ולכן צריך לשמרן יפה. **כהרי הבור** שלכן אי אפשר שדרכן לילך ולהזיק, ולכן צריך לכתוב גם בור, **הצד השוה שבהן** בכל ארבעה האבות **שדרכן להזיק שומרתן עליה**, וכן נלמד כל אלו שדרכן להזיק ואפילו שאין דומה לחד מהנך אבות. **וכשהזיק חב חייב המזיק לשלם תשלומי נזק**, שם קאמרינן על ידי הנזק, **במיטב הארץ** מעדית נכסיו אם משלם לו קרקע, דכתיב (שם כב, ד) "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם", ובמשלמלין, כל מה שנותן לו הוי עדית, לקבול למכרו בכל מקום אפילו דבר שאינו נמכר כאן במקום אחר נמכר. **ב) כל דבר שחבתי בשנתחבתי בשמירתו**, אם לא בשמרתי אותו קראי, כגון המוסר שורו לחרש שוטה וקטן, **והזיק הכשרתי** ומנתי **את שן נזקו**, ועלי לשלמו. ואפילו אם **הכשרתי במנקצת נזקו**, שחלק מהנזק כבר היה קנים, כגון בור שהיה עמוק תשעה טפחים וחפרתי עוד טפח ונפלה שם בהמה ומתה. **דבתשעה לא היתה מתה**, מכיון שאני גרמתי לזה, **חבתי בתשלומין** כל נזקו, **והכשר** כאלו ומנתי **כל נזקו**. ועל איזה נכסים שנזקו, **נכסים שאין בהם מעילה**, דהיינו של נכסי הדיוט שנזקו, ואם הנכסים שנזקו של הקדש, שיש בהן מעילה פטור. דכתיב (שמות כא, לח) "יכי יגף שור איש את שור רעהו", "רעהו" ולא של הקדש. **נכסים של בני ברית**, דהיינו של ישראל, דאם הזיק שור עכו"ם פטור דכתיב (שם) "רעהו" הינו של ישראל ולא של עכו"ם. **נכסים המיחדים**, שיש להם בעלים, דאם נגח שור דהקפר אפילו אחד כך זכה בו אחר. פטור. דבשעת נגיחה הקפר היה (ובגמרא מפרש דאירי בנגח שור של הקפר לשור שלו, ואחר כך זכה אחר בהקפר, שאין הנזק יכול להוציאו מהאחר שזכה בו). **ובכל מקום** שהזיק שור שלו חייב. **חוץ מרשות המיחדת לנזיק**, אם דבר הנזק נכנס לחצרו לחצר המזיק שלא מדעתו, והזיקו שורו פטור אלא היה לו לנכנס ואם הזיקו בעל הבית בידים חייב. דאומר לו בעל השור שיש לך רשות להזיאנו, אבל לא להזיקו. **וחוץ רשות הנזק והמזיק** חצר השתפין, והזיקו אחד את חברו בשן שאכל שורו את פרותיו, או בהרגל שדרס שורו פטור. דכשן "ובער בשדה אחר" (שם כב, ד) ולא נקרא שדה אחר, כיון שהיא רשות שניהם. והיינו שמיחד לשניהם לפרות ולשורים. ובחצר מיחדין לשניהם לפרות לבד, חייב. דלבדי שורים שדה אחר הוי. **וכשהזיק** (אם הזיק שורו בחצר חבר חייב **המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ** מעדית שבנכסיו. **ג) שום** זה שקמיני בית דין הנזק, לא יהא אלא בשני **כסף** דאם שניהם הזיקו הן את זה אין אומרים יצא נזק של זה בזה, אלא שמין כמה נזקו של זה וכמה של זה, והנכפרש ישלם. **ושזה כסף** ישלם. הינו בנכסי תזומים אינו לו לפעמים. הינו בנכסי הדיוט שלו גובה אלא מדבר ששויו כסף והינו קרקע, דמיטלטלים של יתומים אינם שובעבדים לבעלי חובות. שומת הנכסים לשומם, צריך להיות **בפני בית דין** מומחים. **ועל פי עדים** שהם **בני חורין**, דעבד כנעני פסול לעדות, וצריכים העדים להיות **בני ברית**, דעבדי"ם פסול לעדות, **והנשים בכלל הנזק**. שאם הזיקו חייבין לשלם. וכן כשהזיק לרכוש של אשה חייב לשלם. **והנזק והמזיק בתשלומין**, דלפעמים **בני חורין**, דעבד כנעני פסול לעדות, וצריכים העדים להיות **בני ברית**, דעבד"ים פסול לעדות, **והנשים בכלל הנזק**. שאם הזיקו חייבין לשלם. וכן כשהזיק לרכוש של אשה חייב לשלם. **והנזק והמזיק בתשלומין**, דלפעמים מושעבד מיתה ולא מכרה ושונה עתה פחות, הנזק מפסיד. כגון שפחתה הנבלה בנבלה, והמזיק צריך לרד להשלימו כפי שהיה בשעת הנזק. **ד) המשה** דברים **תמין** הן, שאין רק לחלק. **וחמשה** דברים **מועדין** הן מתחלתן, והבעלים משלמין נזק שלם. וקא חשיב חמשה תמין. **הבהמה מיצה מועדת**, א. **לא לגוף**, לדחוף בגופה. ג. **ולא לשור** בשנה, דקרן שאינו ראוי לאכילה. ד. **ולא לבעוט** בהרגלה על הכלים. וכל אלו הנה הולדה דקרן, לחזיק. **ומשלם** חצי נזק, ואלו החמשה שהן מועדין, א. **השן מועדת לאכול את הראוי לה** לאכילה. ב. **הרגל מועדת לשבר בדרך הליכה** בחרוב. ג. **ושור המועד** אפילו בדבר שאינו רגיל בכך כיון שעשה כן ג' פעמים הוי לו כיבוע שני. ד. **ושור המזיק** אם נכנס **ברשות הנזק** אפילו תם הרי הוא כמועד לשלם נזק שלם. ה. **והאדם** שהוא מועד לעולם דבר דעת הוא, ומוסיף התנא עוד מועדים מתחלתן חוץ מהחמש (ולא קחשיב בתחלת המשנה י"א מועדין מפני שהן בעלי חיים שאינם נמצאים בישוב). **והאבן, והאדי, והבור, והנמר, והבדרקן, והנחש, הרי אלו** הששה **מועדין** לחזיק בתחלתן, ומשלמים בעלים שלהם נזק שלם אפילו בפעם ראשונה. **רבי אליעזר אומר, בזמן שהן בני תרבות** שנגדלה אדם בביתו, **אינן מועדין** בתחלתן, **והנחש מועד לעולם** גם לדעת רבי אליעזר דאין שיך לרגיל (אולי הוא מגזרת הכתוב (בראשית ג, טו) "ואיבה אשית"). (המלקט). **מה הקרש** שם **בין למועד, אלא שהתם משלם חצי נזק.** וכן **מגופו** דאם נגח שור דהקפר היה (ובגמרא חצי הנזק, טוטל רע שוקיה ולא יותר. **ומועד משלם נזק שלם.** וגם משלמלמה **מן העליה.** מעדית שבנכסיו, דעליה הוא מעולה שבנכסיו.

מסכת בבא קמא

פרק א ארבעה אבות נזיקים, השור והבור והמבערה והבערה. לא הרי השור כהרי המבערה, ולא הרי המבערה כהרי השור. ולא זה וזה, שיש בהן רוח חיים, כהרי האש שאין בו רוח חיים. ולא זה וזה, שדרכן לילך ולהזיק, כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק. הצד השוה שבהן, שדרכן להזיק ושמירתן עליו. וכשהזיק, חב המזיק לשלם תשלומי נזק שום כסף. ושזה כסף ישלם, בנפי בית דין, ועל פי עדים בני חורין בני ברית. והנשים בכלל הנזק. והנזק והמזיק בתשלומין: **ד** חמשה תמין וחמשה מועדין, הבהמה אינה מועדת לא לגף ולא לגוף ולא לשוך ולא לרבץ ולא לבעוט. השן מועדת לאכל את הראוי לה, הרגל מועדת לשבר בדרך הליכה, ושור המועד, ושור המזיק ברשות הנזק, והאדם, והאדי, והבור, והנמר, והבדרקן והנחש, הרי אלו מועדין. רבי אליעזר אומר, בזמן שהן בני תרבות, אינן מועדין. והנחש מועד לעולם. מה בין תם למועד, אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העליה: